

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Novice izhajajo v Ljubljani
vsak teden dvakrat, nam-
reč v sredo in saboto.

Odgovorni vrednik **Dr. Janez Bleiwels.**

Veljajo za celo leto po pošti
4 fl., scer 3 fl., za pol leta
2 fl. po pošti, scer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XI.

V saboto 17. septembra 1853.

List 75.

Kam naj se vsajajo sadne drevésa, in ktere plemena naj se izberajo.

(Dalje.)

Ker ni vsaka zemlja za vsako sadno plemo, in ker bi preveč stroškov prizadjalo, ako bi hotel kmetovavec zemljo za vsako plemo pripravno narediti, je vediti treba: kteri svet in kteri kraj je za to ali za uno plemo, da bo veselo raslo, obilo rodilo in veliko let.

Treba je tedaj naj poprej zemljiše natanjko preiskati in zvediti, kakošna je zemlja.

Je, postavim, zemljiše spod 3 čevlje pod zemljo mokro ali pesknato, bi bilo napčno, hruške saditi namest jablan, kterim še taka zemlja dobro služi, — ravno tako bi ne bilo prav, ako bi se v dolini v odsončnem kraju češnje sadile, kjer je pravo mesto za češplje.

Sploh je naj pametniši, takošno sadje v vsakem kraju saditi, ki je po skušnjah v tistem kraju poterjeno in ktero se v bližnjih vertih naj bolje sponaša. Rečeno pa je že bilo, vendar jo še enkrat rečemo, da v nobenem močirnem, zlo ali čisto pešenem svetu in v zlo zatuhlem kraju nobeno sadno drevó brez potrebne poprave zemljiša s pridom raslo ne bo.

Jablani tekne precej teška zemlja, ktera mokroto derži; ona se bolje sponaša na planem in v dolini, kakor na višavah. Škodje ji le močirnost in pesknata zemlja, ako pride s koreninami donje. Ker je jablana zadovoljna skor z vsako zemljo in z vsakim krajem, — ker je ona zdraviši in terdniši od vsacega družega sadnega plemena, — ker se jabelka lože in dalje ohranijo kakor vsako drugo sadje, ker se dajo na več viž zajed pripraviti in v živež obrniti: svetjemo vsakemu, da naj si zasadi naj več jablan.

Jablana ne dela svojih korenin globoko pod zemljo, ampak jih bolj na stran širi, kakor tudi krona njena bolj na široko gré. Od tod pride, da jablana ne potrebuje globoke zemlje; za dvé močni lopati globoko v dobro zemljo vsajena se prav dobro obnaša.

Hruška mora imeti prav globoko in suho zemljo in sončen in suh kraj. Enmalo pešen, nekoliko ilovčnat, rahel, gorak svet ji dobro tekne; na višinah, berdih in humcih ostane zdraviši kakor v dolinah ali celó v senčnih krajih. Je pa zemlja zlo kamnita (enmalo pešena ji nič ne škodje), ali če je prepešena, ali zlo teška (zgol ilovnata) in mokra, ne bo hruška dobro storila, sad se vès razpoka, in drevó hira dokler ne vsahne.

Hruška še višji in močnejši zraste kakor jablana, pa tudi bolj počasno raste, ker dela terdneji lés; kadar cvete, ji ne škodje mráz tako kmalo, kakor

drugemu sadju, zato hruševó cvetje manjkrat pozebe od družih sadnih drevés. Čeravno je dosti zimskih hrušk, se vendar sploh hruške ne dajo tako lahko ohraniti, kakor jabelka; hruške so bolji sad za poletó in jesen, jabelka pa za jesen, in posebno za zimo. Jabelčnik je zlahnejši, močnejši (geistiger) in se dalje ohraniti dá kakor hruškoviča. Kjer je tedaj zemlja pripravna, vsadi raji 3 jablane pa le eno hruško.

Češplja in sliva ste tudi kakor jablana skor z vsako zemljo zadovoljne, še celó nekaj sence jima ne škodje. Ker tedaj radi rasete, — ker se daste na več viž povživati in sirove in posušene lahko prodajati: naj se pridno sadite! Le dobro paziti je treba, da se ne vsaja koreninsk izrastek od vsake domače češplje ali slive, ampak le od dobrega velikega plemena, ali da se od tacega dobrega plemena druge drevésva v krono požlahne.

Je še več zlahnih slivnih plemén, — ali one hočejo dobro rahlo zemljo in gorák kraj, in čeravno je njih sad na mizi zlo obražtan, je njih sušenje bolj sitno, zatorej jih ne priporočamo tako, kakor navadno domače plemo.

(Konec sledi.)

Gospodarske skušnje.

(*Da krava pri molši ne bérca*) se priporoča kot gotov in lahek pomoček: da se ji v merzlo vodo pomočen pèrt čez križ položi.

(*Da konj lepo dlako dobi*), naj se mu, preden pomlad in jesen pride, trikrat vsaki teden periše lanénega semena v bokalu vode skuha in ta lanéna voda skoz en mesec mlačna piti daje. Konju (če je scer zdrav in dobro gleštan) rase potem lepa gladka dlaka in tudi smolike se lože obvarje, ki je spomladi in jeseni zlasti pri mladih konjih navadna.

(*Zoper krompirjevo bolezin*) hvali lašk kmetovavec perje krompirju, ko je že skor zrel, tako iztergati, da človek z obema nogama stopi na brazdo, s kterima zemljo nazaj derži, kadar perje odterga; krompir naj se pa pozneje, kakor je sicer navada, izkoplje.

(*Bradovice pri teletih odpraviti*), ni večidel nič družega treba, kakor jih, če so tanjke in podolgaste, s pripravnimi klešicami (pinceto) s korenino vred odtergati, — če so bolj široke in plošnjate, jih z močnim nožem izrezati. Bradovičaste postanejo večidel le dobro rejene, debele teleta, ktere hitro rasejo; bradovice se jim naredé naj raji pozimi, če v nizkih, soparčnih, tavnih hlevih na tesnem stojé in se kožno hlapenje zatara.